

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник наукових праць

**Актуальні
проблеми
сучасної
філології**

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Випуск XVII

*Наукові записки
Рівненського державного
гуманітарного університету*

Рівне–2009

ББК 81 Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету.
А 43 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії.
4 Вип. 17. – Рівне: РДГУ, 2009. – 176 с.
УДК
811.161.2

У збірнику вміщено праці аспірантів, професорсько-викладацького складу мовознавчих кафедр Рівненського державного гуманітарного університету, Національного університету «Острозька академія» та інших вузів України з актуальних проблем граматичної будови української мови. Об'єктом лінгвістичного аналізу виступають структурні одиниці різних рівнів мовної системи. У полі зору мовознавців питання синтаксису, морфології, лексикології, мовної освіти тощо.

Для викладачів, аспірантів, студентів філологічних факультетів, учителів української мови.

Редакційна колегія:

Головний редактор **Шульжук Каленик Федорович**,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
Рівненського державного гуманітарного університету,
дійсний член Академії наук вищої школи України

Заступник головного
редактора **Степанова Ольга Іванівна**,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
Рівненського державного гуманітарного університету

Члени редакційної колегії:

1. **Архангельська А.М.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства та славістики Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
2. **Вихованець І.Р.**, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту української мови НАН України (м. Київ).
3. **Вокальчук Г.М.**, доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Загнітко А.П.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Донецького національного університету.
5. **Кірілкова Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
6. **Кузьмич О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Мандрик Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри методики викладання та культури української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Мірченко М.В.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.
9. **Тищенко О.В.**, доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
10. **Шкарбан Т.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Шульжук Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри методики викладання та культури української мови Рівненського державного гуманітарного університету.

Упорядник: Степанова О.І.

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 25 вересня 2009 р.)

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12. Рівненський державний гуманітарний університет.
(вул. Остафова, 31; кафедра української мови)

Русанівський В. М. – К.:Либідь, 1993. – 335 с.

8. Леонова М. В. Іменники так званого спільного роду / М. В. Леонова // Мовознавство. – 1969. – №6. – С. 71-76.

9. Сімович В. Українське мовознавство / Упор. й вст. ст. Ю. Шевельова / В. Сімович. – Ottawa: The University of Ottawa. Press, 1981. – 451 с.

10. Смольская А. К. Семантическая категория лица / нелица и грамматический средний род в славянских языках / А. К. Смольская // Славянские

студии. – Одесса: Астропринт, 2001. – С. 119-128.

11. Тараненко О. О. Динаміка слов'янських іменних класифікацій у діахронії та синхронії (на формально- і семантико-граматичному та словотвірному рівнях) / О. О. Тараненко // Слов'янське мовознавство. XI Міжнародний з'їзд славістів. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 74-98

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови [І. Т. Бусел]. – Київ: Ірпінь: ВТ „Перун”, 2001. – 1440 с.

РЕЗЮМЕ

В статтє исследуются факты несоответствия 'мужской род' – 'мужской пол' в системе маскулинизмов чешского и украинского языков как проявления ономазиологической транспозиции среднего грамматического рода на форму для обозначения лица мужского пола в сфере релятивных и квалификативных номинантов. Изучаются возможности родо-половой транспозиции как фактора экспрессивности номинативных единиц.

УДК 81'367.6

Тамара ШЕВЧУК

КОНЦЕПТ ЩАСТЯ В ЛЕКСИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена аналізу концепту щастя у лексичній системі української мови, розкриттю семантики концепту як лінгвокультурного поняття, визначенню особливостей його мовного вираження.

Ключові слова: семантика, концепт, концепт щастя.

За філософською енциклопедією, *щастя* – це почуття повноти буття, пов'язане з самоіснуванням [6, с. 175]. Слово *щастя* тлумачиться як сприйняття суб'єктом об'єктивної реальності, як його участь у сприйнятті довкілля, де суб'єкт є творцем свого буття. Звідси виникає концепт участі суб'єкту в цьому процесі, спроможність його до переживання, сприйняття обставин об'єктивного світу. Слово *щастя* вербалізується у цьому випадку в загальнолюдському аспекті. *Щастя* – абстрактне поняття і сприймається виключно як продукт мисленнєвої діяльності, наближаючись за своєю семантикою до конкретики, бо абстрактне і конкретне завжди існують разом. Концепт *щастя* існує лише в обігу, у передачі від одного суб'єкта до іншого, тобто у спілкуванні (побажання успіху, щасливої дороги, радість подружнього життя, кохання, радість за успіхи інших тощо).

У кожної людини своє поняття, що таке *щастя*, що потрібно для того, щоб бути щасливим. Відповідаючи на питання, яке значення має слово

щастя, більшість студентів педагогічного факультету РДГУ (78 %) виділяють три складові щастя: багатство (гроші, достаток), здоров'я (своє або рідних) і кохання, а 19 % студентів розуміють щастя як внутрішній стан душі, радість, велике задоволення. Пояснимо етимологію слова *щастя*, спираючись на словникову статтю «Етимологічного словника російської мови» М. Фасмера: *счастье* – укр. щастя ср. р.; цслав. съчястьнь “причастный”, др.-чеш. štěstie, чеш. štěstí “счастье”, št'asty “счастливый”, слвц. št'astie, št'asty, польск. Szczęście. Праслав. съčestъje об'ясняют из съ-: др.-инд. su- “хороший” + čestъ... [5]. За словником В. Даля *щастя* (со-частье, доля, пай) ср. рокъ, судьба, часть и участь, доля [1, с. 371]. «Якщо детально проаналізувати походження цього слова, – зауважує мовознавець Галина Яворська, – виявляється, що це значення – вторинне. Слово *щастя* праслов'янське, воно зберігається зараз у східнослов'янських та західнослов'янських мовах. Його етимологія свідчить, що первісно слово *щастя* було похідним, у

нього був суфікс **сь**, який колись, вірогідно, мав значення «хороший, гарний», і корінь **часть**, той самий, що в словах *частина, частка, частувати*. Отже, щастя – це первісно «хороша частина». Частина від чого? Мабуть, від колишнього спільного добра – майна, їжі, тобто того, що забезпечує саме існування людини. Вважається, що таке «щастя» залежить від дії невіддільних людині сил, від того, яка в неї *доля*. До речі, *доля* – це первісно теж частина, результат розподілу (*доля* етимологічно пов'язана з дієсловом ділити). А вже потім це слово почало вживатися і в значенні сили, яка визначає перебіг людського життя (порівняйте російські слова *участь, удел*). Загалом *доля*, за народними уявленнями, – це щось незмінне, таке, що надається кожній людині при народженні, а *щастя* – це вже більшою мірою справа випадку. Про це свідчать такі вислови, як «Щасливому – щастя», «Кому щастя, тому й *доля*» або: «Кому щастя, тому й півень несеться». У тому, як вживається слово *щастя*, відбивається уявлення про те, що добробут та успіх часом залежать від сил мінливих та примхливих. У давніх римлян схожі уявлення були персоніфіковані в образі богині долі – Фортуни. У слов'ян таке мінливе щастя не уособлювалося, але схоже поняття існувало. «Щастя, мов трясця, кого схоче, того й нападе» [7].

Використовуючи 11-томний словник української мови, проаналізуємо значення лексики *щастя* та проілюструємо його прикладами з творів художньої літератури.

Слово *щастя* в сучасній українській мові багатозначне. Воно може мати такі значення та відтінки цих значень:

1. Стан цілковитого задоволення життям, відчуття глибокого вдоволення та безмежної радості, яких зазнає хто-небудь. *Спочивають добрі люди, Що кого втомилло: Кого щастя, кого – сльози, Всіх нічка покрила* (Т. Шевченко).

а) зовнішній вияв цього почуття. *Її повні, трохи бліді щоки спашнули рум'янцем, в тихих очах світилися спокій та щастя* (М. Коцюбинський).

б) радість від спілкування з ким-небудь близьким, коханим тощо. *Впивалася /Галя/ щастям, хоч полохливим, боязким, коханим, а все-*

таки щастям... (П. Мирний).

в) про того, хто дає радість кому-небудь, викликає гаряче почуття симпатії, любові. *Я б тебе сховав Далеко! Далеко, щоб ніхто не знав, Щоб ніхто не бачив, де витає доля, Моя доля, моє щастя, Ти, моя Мар'яно* (Т. Шевченко).

г) те, що викликає відчуття найвищого задоволення життям, дає радість кому-небудь. *Я тільки думками літатиму за тобою по твоїх слідочках. Ото моє усе щастя теперечки* (І. Нечуй-Лечицький).

2. Досягнення, успіх, удача. *А що, мамо, думаю це іти у губернію, чи не буде там щастя?* (Г. Квітка-Основ'яненко).

3. Доля, талан. *О боже мій! така твоя доля, Таке твоє щастя, така її доля!* (Т. Шевченко).

а) добробут, щасливе життя. *Якось було мені смутненько. Звісно, чоловік і в щасті, то часом смуток обіймає, – не то, що нам* (Марко Вовчок).

Слово *щастя* у першому значенні (стан цілковитого задоволення життям, відчуття глибокого вдоволення та безмежної радості, яких зазнає хто-небудь) у поєднанні з іншими словами утворює ряд стійких словосполучень: **вважати (мати) за щастя** – бути щасливим, що-небудь зробити, взяти участь у чомусь. *Я б за щастя вважав, якби ти в мене оселився; випало (випадає) щастя* – судилося робити що-небудь, повезло кому-небудь у якійсь справі, з'явилася можливість взяти участь у чомусь. *Сидять три матері за столом, їдять коржі і плачуть. – От яке тобі, синку, щастя випало. Велике-превелике... Усе життя мені випадає щастя. І я знаю: то за велику любов до мами* (В. Машенко); **зазнавати (зазнати) щастя** – бути, ставати щасливим. *В цій маленькій хатині зазнала вона щастя* (М. Коцюбинський); **приносити (принести) щастя** – робити щасливим кого-небудь. *Я тебе радуватиму, я щастя тобі принесу* (Г. Квітка-Основ'яненко); **яке (то, це) велике щастя!** – дуже велика радість, задоволення від чого-небудь; дуже щасливий хто-небудь від чогось. **Яке то щастя мати жінку дбайну** (Леся Українка).

У слова *щастя* у другому значенні (досягнення, успіх, удача) можливі такі фразеологізми: **мати**

щастя – а) бути, почувати себе щасливим. *У тихому гаї Лисичка щастя мала, Як у своїм добрі жила, гуляла* (Л. Глібов); б) тобі, вам повезло. – *На цю приказку я міг би вам децю відповісти, але маєте щастя, що хочу спати, – сказав Рудик* (М. Коцюбинський); в) бути щасливим, що-небудь зробити, взяти участь у чомусь. – *Я вже мав честь бути у вашому домі, та не мав і досі щастя познайомитись з вами, – почав Ломицький; На (моє, своє, його) щастя: щоб був успіх, удача, щоб повезло кому-небудь. Усміхнувся Куценька, затиснув у кулак гроші. Поплював на щастя й пішов до пана Вана* (О. Кобилянська); **Пробувати (спробувати, попробувати) щастя** – намагатися що-небудь зробити, розраховуючи на успіх. *Нарешті похід на косів був таки рішений, опришки зібралися і поїхали. Розсипалися по селах добирати легнів; знайшли душ із десять таких, що хотіли спробувати щастя* (Г. Хоткевич); **Сподіватися (покладати надію) на щастя** – думати про щасливе, успішне завершення чого-небудь, надіятися на успіх; **щастя твоє (ваше)** – пощастило, повезло тобі. – *Я ось, дядьку, осьдечки! – заливаючись сміхом, обізвався Карпо, опинившись зразу на другім боці. – Ну, щастя твоє! Прокочив!* (П. Мирний). **Щастя чути (бачити)** – здатність, спроможність сприймати за допомогою органів чуття. *Мала щастя вас чути-бачити на фестивалі «Рок Січ»* (Із газети).

Грамматичні функції слова *щастя* ті ж, що і в інших абстрактних іменників, але подібним уживанням цього слова, типовим для іменників, не обмежується його функціонування. Наприклад, слово *щастя* може вживатися як вигук при вираженні великої радості, відчуття схвильованості через раптовий, несподіваний успіх, вихід з якого-небудь становища, ситуації тощо. *!Любов! (плече в долоні): Я виграла, виграла! О, щастя!* (Леся Українка); вживатися у значенні присудкового слова (*Хай буде щастя Вам!*); у значенні вставного слова (*На своє щастя, попала (Івга), куди й пристати* (Г. Квітка-Основ'яненко).

Слово *щастя* найчастіше вживається з дієсловами **шукати** (*Де шукати щастя?*), **відчувати** (*Кожна людина відчуває щастя по-своєму*), **бажати**

(*Я бажаю тобі щастя!*), **заслужити** (*Із правдою дружити – щастя заслужити*. Нар. творчість), **урвати** (*Урвав щастя з три жмута*. О. Солвейов). У сполученні з цими дієсловами в сучасній українській мові виділяється функціональний ряд, компоненти якого синонімічні: підрядне речення (**якщо бажати щастя... – бажаючи (побававши) щастя – бажати щастя – на щастя**). Цей функціональний ряд відображає трансформацію іменника у вставне слово. Порівняємо: *Якщо вже бажати щастя, то потрібно бажати його для всіх* (І. Кучерок). *Люди, що зустрічалися на дорозі, прощалися, бажаючи щастя на новому місці* (У. Самчук). *Перед Новим роком заведено серед людей вітати й бажати щастя одне одному* (Із газети). *І рушник вишиваний на щастя, на долю дала* (А. Малишко). *На щастя, літак ішов по курсу майже на схід* (М. Шумило). Тенденція втрати самостійного номінативного вживання визначилась тоді, коли слово *щастя* стало обов'язковим компонентом вставних речень та вставних сполучень слів. Грамматична трансформація аналізованого слова вплинула не тільки на втрату первинного значення, але й на його сполучуваність з іншими словами: іменник *щастя* має великі дистрибутивні можливості. Генетично іменник пов'язаний з прикметником. У мовній системі призначення прикметника полягає в тому, щоб називати ознаки, властивості предметів об'єктивної дійсності. Ад'єктив не може вживатися окремо від суб'єктива, бо властивість завжди передається тільки через конкретний предмет. Категорія ознаки прикметника надзвичайно містка і строката в семантичному плані, тому всі одиниці, що входять до складу ад'єктивної системи, мають різні значення та відтінки цих значень. Лексема *щастя* може сполучатися з прикметниками, що позначають:

а) відношення до когось, чогось (**сімейне, подружнє, дівоче, людське, власне** (*Українці не пов'язують власне щастя із економічною ситуацією в країні*. Із газети), **особисте** (*Канта хвилювала антитеза: обов'язок – особисте щастя*), **європейське**). Звернемо увагу на словосполучення **європейське щастя** (*І у скільки ж обійдеться це європейське щастя?* (Із газети). Слова з

префіксоїдом **євро** з'явилися не так давно. Крім уже звичних *євро дизайн, євроремонт, євро чистка, євро фото, євро базар, євро автобус, євро кухня, євро офіс* ми захоплено використовуємо: *євровікна, євродвері, євромеблі, єврорубероїд, єврогардини, євроквіти, євроколеса, єврогриль, єврошпалери, єврочерепиця, єврованна, єврокахлі, євродіжка, євроунітаз* – аж до «тотально інакших» – *євроогірків, євроморкви, єврояблук* тощо. Саме така «тотальна креолізація товарів інокультурного походження» стимулює «формування в масовій свідомості нових суспільних ієрархій», у час, який іронічно називає О. Грищенко, «добою євроремонту». У деяких словосполученнях означення європейський пояснюється як щось особливе (ставлення до світу, розуміння, мислення). Новим й актуальним для незалежної України є значення – спрямований до Європи (вибір, напрямок, орієнтація, шлях, дорога, вулиця, вектор). І, мабуть, звідси виникла позитивно-загадкова конотація у словосполученнях: *європейський рай, європейське ельдорадо, європейське щастя*.

б) риси людського характеру (**єгоїстичне** (*Адже щастя завжди єгоїстичне!* О. Дюма), **душевне** (*Більше матеріальних благ – чи більше душевного щастя?* К. Іванчук), **безпосереднє** (*У душі озиваються тільки хвили нашого власного, безпосереднього щастя або горя.* К. Іванчук);

в) часові ознаки (**теперішнє** (*Короткі вигуки, що вихоплювались у нього, свідчили про його теперішнє щастя, яке поклато край тим жахливим мукам.* Стендаль), **вічне** (*Що там попереду: вічне щастя чи вічне страждання?*), **нове** – таке, яке буде у майбутньому (*У ту казкову ніч зійшла зірка нового щастя, надія на нове щастя*), **буденне** – повсякденне (*Давай зробимо все від нас залежне, аби наш дім не полишало звичайне буденне щастя.* Ю. Левчук);

г) нереальність / реальність (**неземне** (*В її очах світилось щастя. Справжнє неземне щастя...*), **примарне** (*Лише всесильна американська мрія, та ще невгамовна працьовитість обіцяють опальним мрійникам примарне щастя*), **можливе** (*Вільна людина може сама домогтися можливого щастя власним зусиллям.* Із газети);

д) силу та міру вияву ознаки (**велике** (*Це велике*

щастя знати тебе!), **найбільше** (*Найбільше щастя на Землі – радість материнства*), **безмежне** (*Звучать у поезіях Дніпрові Чайки ноти безмежного щастя*), **важке** (*Коли ти – творець, навіть виснажлива праця надає задоволення та радість.* Невипадково в нашій мові виникають такі словосполучення, як *важке щастя, трудне щастя*. Чим більше докладено зусиль, тим більшим буде задоволення від кінцевого результату), **дріб'язкове** (*Я боюся не здобути просте щастя, дріб'язкове, Все важливе – дріб'язкове, дурне все – глобальне.* Т. Талер), **неспокійне** (*Заберіть від мене мою невгамовну школу – і назавжди втрачу своє неспокійне щастя*), **скажене** (*Можливо це – твоє слизьке, скажене щастя*), **невгамовне** (*Ти моє невгамовне щастя!*), **божевільне** (*Рік вона жила, як хотіла, навіть не бачачи, як помітне її божевільне щастя*), **шалене** (*Як ішов він (перехожий) З шаленою радістю на виду, З шаленим щастям і сміхом гарячим, З гімном вулкан ним без музики й слів.* П. Тичина. Якщо «шалена радість» звична для сприйняття, то у сполученні зі словом щастя слово шалене вказує на найвищий ступінь переживань), **єдине** (*Ти моє щастя єдине. Буду я поруч з тобою і в радості, і в горі.*);

ж) **справжнє, просте** (*Я боюся не здобути справжнього простого щастя.* К. Улітич), **звичайне, безпосереднє** (*Тільки той поет годен зватися правдивим поетом, хто, малюючи нам конкретні і яркі образи, рівночасно вміє торкати ті таємні струни нашої душі, що озиваються тільки в хвилі нашого звичайного, безпосереднього щастя або горя.* Б. Завідняк).

Зустрічаються ще епітети **таємне** (*Жовта парасолька... Під нею дівчинка така весела та життєрадісна, безтурботно йде собі, підстрибуючи, від якогось таємного щастя.* А. Косинська), **незнане** (*Незнаним щастям вибухує щось нове, таємне, звабливе.* О. Теліга), **жадане** (*Жадане щастя, щоб тебе здобути, по лезу бритви йдуть.* Е. Монтале), **заворожене** (*Заворожене щастя моє, оповите журбою, бо по-справжньому щирю любов, не розділиши на троє.* Ю. Рай), **сприятливе** (*...Славу гучну у боях і надовго*

сприятливе щастя. М. Зеров), загальне (*Як на мене загальне щастя складається із дрібних шматочків, із таких собі маленьких часточок щоденного щастя, радості та приємностей*), *винувате* (*Хіба щастя може бути винним*. О. Іваненко), *веселчасте* (... *Йти з коханою по пелюстках веселчастого щастя*. Ю. Ячейкін).

Загальновідоме словосполучення *собаче щастя* (пор.: *собача радість – так іронічно називають дешеvu ковбасу*). Цікаво, що повість М. А. Булгакова «Собаче серце» у рукописі називалась «Собаче щастя». У повісті неодноразово обігрується мотив задоволення мінімальних потреб. Бездомний пес радий найменшій кісточці. За шматок ковбаси готовий лизати Філіпу Пилиповичу ноги. А потрапивши у теплий будинок, де його постійно годують, він «розмірковує» про те, що витягнув «найголовніший, щасливий собачий квиток». Ця тварина вдовольняється малим. Звичайне «щастя» асоціюється в повісті не лише з Шариковим, але й життям людей початку 20-х, котрі почали звикати жити у неопалюваних квартирах, харчуватися гнилою солониною, не отримувати гроші і дивуватися відсутності електрики, тобто жити собачим життям. Читаємо в поезії Ю. Позаяк: *Є в мене щастя, Але собаче. Щастя собаче Зле і жорстоке*.

Підсумовуючи сказане, зауважимо, що багатозначне слово *щастя* має широкі дистрибутивні можливості. Граматична трансформація

аналізованого слова вплинула не тільки на втрату первинного значення, але й на його сполучуваність з іншими словами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. – Рус. яз., 1982. – Т. 4. – 684 с.
2. Словник української мови: В 11 т. – К., 1970–1980.
3. Словник сполучуваності слів української мови / Найуживаніша лексика / Укл.: Сахно І. П., Сахно М. М. – Дніпропетровськ, 1999.
4. Українська мова. Енциклопедія / За ред. Русанівського В.М., Титаренка О. О. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
5. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 3 т. – М.: Прогресс, 1971. –Т. 3. – С. 816–827.
6. Философская энциклопедия / Под ред. Ф. В. Константиновна. – М.: Советская энциклопедия, 1970. – С. 175–176.
7. Фрагмент радіопередачі «Слово» від 28.05.2006.
8. Фразеологічний словник української мови: В 2-х т. – К.: Наукова думка. – Книга 2. – 1999. – С. 834–836.
9. Цыганенко Г. П. Этимологический словарь русского языка: Более 5000 слов. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Рад. шк., 1989. – С. 416.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются особенности и многообразие семантико-грамматических связей концепта счастье как важнейшей этической категории в современном украинском языке. Источником исследования стали данные толковых словарей украинского языка, фразеологических и словарей сочетаний слов.

УДК 811.111.373

Тетяна НІКУЛЬШИНА

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ЕКСПЛІКАЦІЇ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО МІКРОПОЛЯ “МІСЦЕВІСТЬ” У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ (на матеріалі англійської та української мов)

Статтю присвячено особливостям вербальної експлікації лексико-семантичного мікрополя “місцевість”. Недостатнє вивчення досліджуваного лексико-семантичного мікрополя визначило актуальність проведеного дослідження. Проведений аналіз дозволив зробити висновки щодо типологічних особливостей вербальної експлікації лексико-семантичного мікрополя “місцевість” в англійській та українській мовах.

Ключові слова: лексико-семантичне мікрополе, лексичні одиниці, конотація, тематична група, семна ознака.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СИНТАКСИСУ	3
Шульжук К. Ф. Функціональні вияви вокатива	3
Щербачук Н. П. Особливості реалізації валентної рамки предикативів дії та стану в простому елементарному реченні-репліці	8
Шкарбан Т. М. Складні конструкції з однорідною супідрядністю нерозчленованої структури.....	13
Давнюк С. В. Структурні та функціонально-стилістичні особливості сурядно-підрядних конструкцій у художньому та публіцистичному стилях	17
Ричагівська Ю. Є. Складне речення поетичного мовлення як об'єкт стилістичного синтаксису.....	23
РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЕКСИКОЛОГІЇ	27
Адах Н. А. Експресивно-стилістичний потенціал авторських лексичних новотворів (на матеріалі поезії Василя Барки).....	27
Гаврилюк Н. В. Словотворчість київських неокласиків з погляду статистики	31
Максимчук В. В. Складні індивідуально-авторські субстантиви у лексиконі поетів Рівненщини	35
Поліщук О. Г. Авторські новотвори-репрезентанти колірної картини світу в українській поезії ХХ століття.....	40
Біловус Г. Г. Авторське використання фразеологізмів у повістях Тараса Шевченка.....	46
Локайчук С. М. Іншомовні запозичення в українській археологічній терміносистемі	51
Яременко Т. Г. Словотвірний потенціал дієслівної лексики зі значенням часу.....	57
РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВЧИХ ТЕОРІЙ	65
Мединська Н. М. Філософське та лінгвістичне трактування категорії ознаки	65
Архангельська А. М. Родо-статева транспозиція як чинник експресивності маскулінних домінантів (ономасіологічний аспект)	70
Шевчук Т. Б. Концепт <i>щастя</i> в лексичній системі української мови	74
Нікульшина Т. М. Особливості вербальної експлікації лексико-семантичного мікрополя «місцевість» у зіставному аспекті (на матеріалі англійської та української мов)	78
Любимова С. А. Дослідження семантики похідних слів з основою «Flappeg».....	85
Войцешук Л. А. До питання філософії мовлення: Ф. де Соссюр, М. Бахтін, Дж. Л. Остін	88
Деменчук О. В. Параметрія семантичної відповідності експерієнтівів (на матеріалі лексики чуттєвого сприйняття англійської, польської та української мов)	91

РОЗДІЛ ІV. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ, СОЦІОЛІНГВІСТИКИ ТА КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ 100

Домилівська Л. В. Лінгвістичні домінанти художнього тексту як вербалізація авторської мовної свідомості.....	100
Чеберяк А. М. Сербіна Т. Г. Чинник особи адресата та його комунікативні ролі в композиційній організації мовленнєвого жанру «відкритий лист».....	104
Воробйова Л. М. Функції телереклами та її мовна форма.....	109
Степанова О. І. Особливості функціонування одиниць українського мовленнєвого етикету на сучасному етапі.....	112
Бобрикова Ю. В. Поетична культура молоді як елемент соціолінгвістики.....	116
Олексівець Л. С. Специфіка публічної монологічної мови.....	121
Дергач Д. В. Лінгвістична інтерпретація функцій топонімів у стилі масової інформації.....	125

РОЗДІЛ V. ПРОБЛЕМИ ТОПОНІМІКИ, ДІАЛЕКТОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ..... 131

Мандрик Н. В. Теоретичні засади вивчення питання про походження слов'янської писемності.....	131
Кирилкова Н. В. Оновлення семантики слова в авторському тексті.....	138
Кузьмич О. О. Топоніміка Холмщини як об'єкт лінгвістичних досліджень.....	140
Мазяр В. В. Структурно-семантична характеристика гончарської лексики в українських західнополіських говірках.....	143

РОЗДІЛ VI. ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ОСВІТИ 148

Шульжук Н. В. Формування комунікативної компетенції студентів-філологів в умовах нового теоретико-інформаційного змісту курсу «Сучасна українська літературна мова».....	148
Лещенко Г. П. Система формування мовної компетенції учнів загальноосвітньої школи.....	153
Гетманчук Н. О. Текст як засіб формування лінгвокраїнознавчої компетенції майбутніх учителів.....	162
Ищук І. С. До проблеми вивчення мовленнєвого етикету в школі.....	168

Наукове видання
Збірник наукових праць
Актуальні проблеми сучасної філології
Мовознавчі студії
Випуск XVII

Упорядкування та наукове редагування
Степанова О.І.

Технічний редактор
Литвак А.М.

ББК 81 Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету.
А 43 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії.
4 Вип. 17. – Рівне: РДГУ, 2009. – 176 с.
УДК
811.161.2

Здано до набору 25.09.2009р. Підписано до друку 6.11.2009р.
Формат 70x100¹/₁₆.
Папір офсетний. Друк на ризографі.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 8.0.
Тираж 300 прим. Зам. 57/1.

Видавничі роботи: редакційно-видавничий відділ РДГУ
33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет.
Адреса редакції: м. Рівне, вул. Остафова, 31; кафедра української мови